

J. V. FOIX, CRISTINA

PASCAL UN CONTESTATARI CREIENT I LUCID

per Lluís Duch

Es un gran encert la publicació de la traducció catalana dels *Pensaments* de Pascal.¹ Poques obres de la literatura universal posseeix, al mateix temps, la bellesa literària i la profunditat moral i intel·lectual d'aquests *Pensaments* francesos.

No es tracta aquí de fer un estudi doctrinal de l'obra traduída, sinó tampoc de comentar-ne la traducció catalana des d'un punt de vista literari. No em considero capaç ni per a una cosa ni per a l'altra. Pot dir, amb tot, que la traducció de Joan Genís em sembla bona, però bé que ha de ser molt difícil de girar a la nostra llengua el microvibril·lisme — a voltes telegràfic — de Pascal. Potser hauria valgut la pena de donar ben complet els *Pensaments*, fins i tot els que tenen un caràcter d'emberrany o bé són repeticions d'altres, i també els apèndixs (*Nirre*, *Port Royal*, *Goussier*, etc.) i els pensaments atribuïts (1.600-1.800 de l'edició de Louis Lafuma). D'aquesta manera hauríem tingut en català l'obra sota senyals tan clars és coneguda en francès en les edicions més corrents (a Brunschwig, Chevalier, Lafuma, etc.)² A més, crec que, si la present traducció vol ser un intent de fer arribar la riquesa de l'obra original al major nombre possible de lectors, hauria estat molt convingut la traducció de les citacions llatines de la Bíblia, potser fins i tot en nota, tal com fa per exemple l'edició de Lafuma, a fi de facilitar-ne la comprensió als possibles lectors que desconocen el llatí. La introducció d'Enric Ferraz, la trobo molt adequada i suggeridora. Al meu entendre, poca introducció de seria. Hauria calgut, potser, situar una mica Pascal en el context històric del seu temps, per exemple en relació amb les qüestions amb els jesuïtes, i presentar també la seva vinculació amb els ambients jansenistes. Pascal és un ocultor perenne; però, amb tot, pertany a tant bé el seu temps concret, fora dels quals resulta gairebé inconcebible.

EL TEMPS DE PASCAL I EL NOSTRE

La presentació del d'aquesta versió, em dona viventes de fer unes ocülles i ob-

lides reflexions sobre la possible significació de Pascal per al nostre temps.

Es clar que Pascal té en tot moment una importància de primera magnitud en qualsevol àmbit cultural, mirant del costat que el mireu. Naturalment, també cal afirmar que ell va voler ser i va ser un pensador genuïnament cristià, i per això també novament el podem comprendre plenament a partir de la seva visió cristiana de la vida. D'aquí que les interpretacions que s'ignoren aquesta realitat essencial ens donin un Pascal minimitzat, empobrit, que, en realitat, no és el mateix; amb i vindrà, per exemple, amb la interpretació pascaliniana de Goldmann (*Le dieu caché*, París 1951).

Poté, a més, d'aquesta importància decisiva de Pascal per a la humanitat de tots els temps, la seva obra (sobretot els *Pensaments* i les *Provínciales*) té avui en el nostre context particular una significació important, ja que, al meu entendre, la situació espiritual del temps de Pascal presenta característiques comunes amb la del nostre temps. Segurament que no es tracta — com voldria una certa recepció «integrativa» (igual bé podríem dir referent a Péguy) — de «pascalianisme» o cristianisme modern. Més aviat cal prendre model de l'actitud espiritual de Pascal davant unes situacions inacceptables per a una consciència cristiana. El pas decisiu que cal fer respecte al que passava en temps de Pascal, segons penso, és que ara assolir les seues troben en una situació infinitament més secularitzada que no pas la d'ell. Això significa que avui les opcions cristianes són, almenys en molts àmbits de l'espiritualitat, opcions negatives, desproveïdes de nostres religions. A més, com fets astar Bonhoeffer, el *corpus christianum*, en tant que cristianisme, s'ha desfet amb l'afondreament de l'evolució règim; i per tant, avui, el lloc de la decisió ètica no se situa a nivell de la «legalitat establerta», sinó en el conviure de les situacions variables i imprevisibles que formen l'estrellet de l'«anomenada vida moderna. Segurament l'interès manifestat entre nosaltres, en el camp econòmic-polític, de tornar a posar en vigor l'ètica tradicionalista és una expressió genuïna de negació de la modernitat — negació interessada, ja que suposa un anarrocament del pàl·ladium, de la llibertat de decisió de la consciència cristiana i de la dessecularització del món, en profit d'una estructuració sense ideològica, que té com a base el poder i el glòria. En efecte: sempre el final de totes les ideologies

Aquest títol pot fer estrany i fins pot resultar inesperat. Probablement, l'obra de J. V. Foix no el demana al lector.

Es pretén clar que, entre metafísic i poètic, a l'obra apareixen del món i pel món de l'irracional, moltíssim en funció i en procediments, sempre però també abundantment. J. V. Foix presenta en els seus llibres expressions i actituds que poden aconseguir religioses. Seguint en irració, metafísic, d'afiliació o d'indistincions rítmiques. Com si dignificat instantàniament de l'esperança religiosa. Més intenses que no pas freqüents. Amb algunes predomïnament plàstiques. O plomàtiques. Observeu un bon tros d'afiliació als communitaris. També hi ha, a l'obra de J. V. Foix, «maneres de dir» que separen en el poeta, positivament concrets, una subjecció al context de culturorreligiositat dins el qual, com a home comens amb un públic, viu i escriu. Item de pensar, encara, en la tensió existencial, no de les tendències, bé que característic hi és més vivint la dimensió folklòrica, d'alt popularisme, que no la testimonial. Un punt ben concret, també, per a l'estudi.

Però, al fons més via de tota aquesta perspectiva, trobo un text impressionant, revelador, com cap més. És al Cap d'Any d'any n'ha fets quatre: del 1970. «Després d'una hora», Recollit amb el títol «Noves proves de la identitat de Jesús» en un llibre d'aquell any. El poeta Foix, que sap d'esperar cada mot perquè, segons que el mateix tracta en una altra basada, «a la començament dels següents dies», ha d'ètica una figura de Jesús, difícil d'assolir sense una imitació, una experiència vital, cristianament molt pura i personalitzada. El Jesús de Foix,

No parla: dia.
No escriu: fa.
No reusa: provoca.
No s'agilita: ensencia.
No s'aferra: diu.
No s'assoma: ama.

Una llegida horitzontal, ràpida però ràpida, fa veure com hi és l'ètica i d'afiliació cada opció de vida. No parlar sinó dir, no escriure sinó fer, no pensar sinó provocar, no engrillonar sinó ensenciar, no oferir sinó donar, no encarnar-se sinó ser. Però la força del dibuix, vivificant cristic, apareix sobretot en la lectura vertical, escaudada, dels versos afirmatius, al segon nivell de cada construcció. El poeta ha conceput que Jesús dia, perquè sap i té autoritat; que fa, perquè encerta amb una coherència suprema dels que diu; que provoca, en tant que el seu fer, automàticament respectat amb els qui el apassion, consisteix a moure'ls que facin; i així davant, amb una plena llibertat, decidida d'ells mateixos, o sigui, que els emancipa; tota aquesta acció seva és un des, difícil, qualificador del moment que diu, és, simplement, amor que no cerra en l'altre factor, sinó que l'hi posa.

Deixo enfilar el comentari. Ofert a milions penetracions i desplaçaments. Amb paraules, encara, de J. V. Foix, genèriques però aplicables, «la fe que bell no té captura». — MÀLR M. BOIX.

1.—BLAISE PASCAL: *Pensaments*. Traducció de Joan Genís. Pròleg d'Enric Ferraz. Col·lecció «El Clot», 28. Sombrius i Edicions, S. A., Madrid 1972.

2.—Henri Gouhier, el próleg de l'edició completa presentada per Louis Lafuma, dice: «Ningú no té el dret de desmentir més que és mort i així que jo, que heu viscut en els escrits de Pascal, presento aquí les meues, i és aquesta intenció la que volia, que cada lector decidís allò que veia en els 1942. 201.